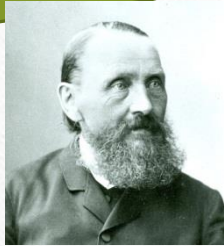

TIESITKÖ?

Varelius on tuonut suomen kieleen mm. nämä sanat: asfaltti, huutomerkki, keittola, maapallo, maatila, näytelmä, seurustelu ja taistelu. Lue lisää sivulta 22.

Antero Varelius

monialainen oppimiskokonaisuus yläkouluihin

Tyrväällä syntynyt Antero Varelius (1821 – 1904) toimi mm. pappina, historioitsijana, kirjailijana sekä suomen kielen kehittäjänä. Hänen sukunimestään käytetään myös muotoa Warelius, mutta innokkaana fennomaanina hän itse suosi Vareliusta.

Linkkien toimivuus tarkistettu 2.8.2017

SUOMALAISEN
KIRJAN
MUSEO

Pukstaavi,

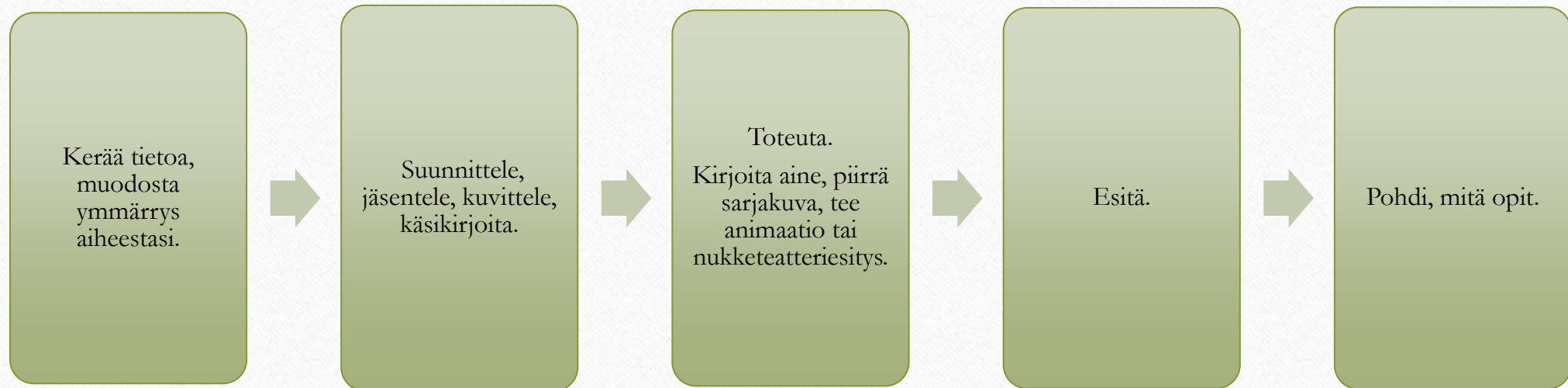
Suomen Kirjainstituutti

SASTAMALAN SEUDUN MUSEO

Käyttö ja tavoitteet

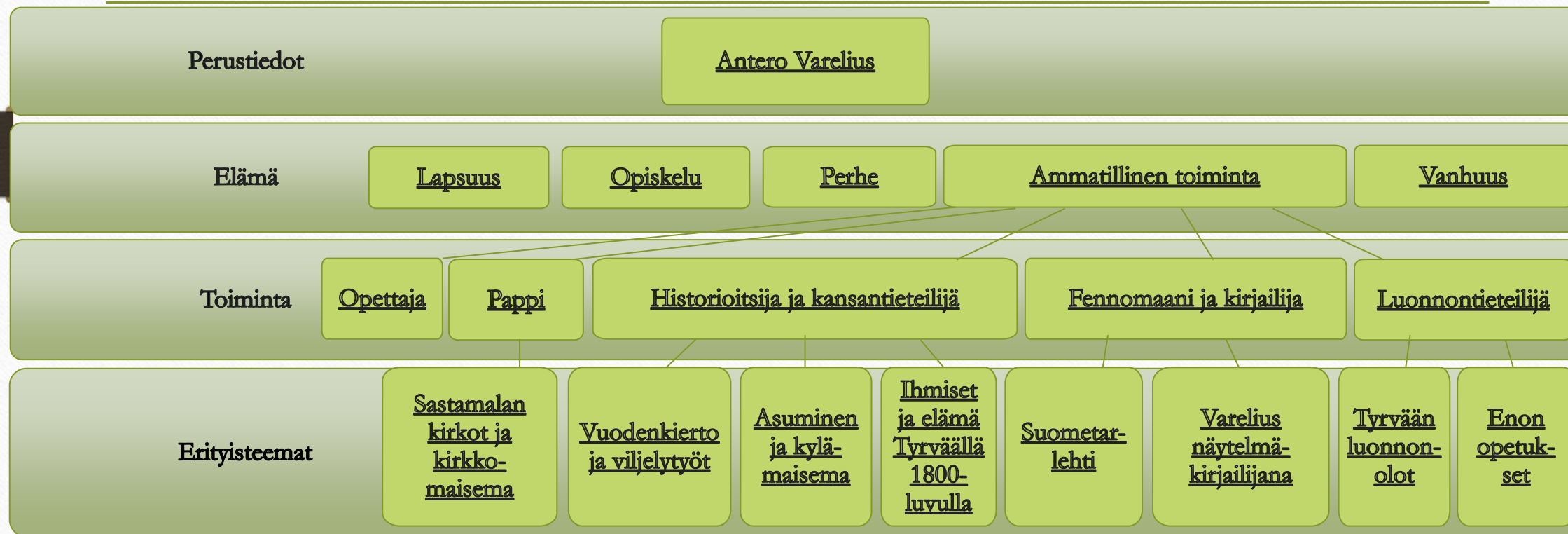
- Kokonaisuus on tarkoitettu ryhmätöiden lähdemateriaaliksi. Työt voidaan toteuttaa eri tekniikoilla, kuten julisteina, sarjakuvina, näytelminä, stop motion -animaatioina tai käyttämällä materiaalia vaikka ainekirjoituksen aineistona.
- Keskeinen tavoite on monilukutaidon harjoittelu, erilaisiin lähteisiin tutustuminen ja lähdekriittisen ajattelun kehittäminen. Samalla kasvaa tietoisuus paikallishistoriasta ja merkkihenkilöistä.
- Materiaalista voi valita vain yhden teeman, joka tukee tietyn aineen oppimistavoitteita. Ilmiölähtöinen oppiminen toteutuu kuitenkin useampiin teemoihin perehtymällä.
- Kaikki opetuspaketin lähdelinkit eivät suoraan liity aiheeseen, vaan ne on tarkoitettu aiheen ymmärtämisen ja visualisoinnin tueksi. Joukossa on myös epävirallisempia lähteitä. Lähdekritiikistä löytyy oppilaille tietoa täältä <http://www03.edu.fi/oppimateriaalit/lahdeesiin/>.

Toteutus

Rakenne

Oppimiskokonaisuus on rakennettu siten, että sitä voidaan käyttää keskittyen Antero Vareliuksen elämään ja ammatilliseen toimintaan. Mahdollista on myös valita jokin erityisteema, joka tukee tietyn aineen oppimistavoitteita. Diat on jaettu Vareliuksen elämästä kertoviin **tietokortteihin** sekä materiaalia ja linkkejä sisältäviin **teemakortteihin**.

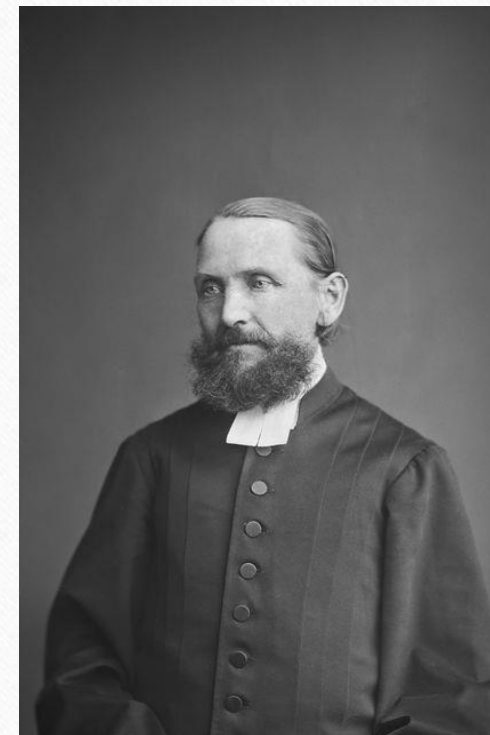

Linkkejä arkistoihin, kokoelmiin ja projekteihin, joista voi etsiä tietoa

- Finna on Suomen arkistojen, museoiden ja kirjastojen yhteistietokanta, josta löytyy paljon suoraan netistä saatavilla olevaa materiaalia. <https://www.finna.fi/>
- Kansalliskirjaston digitoituista aineistoista löydät vanhoja lehtiä ja vaikka mitä muuta. <http://digi.kansalliskirjasto.fi/>
- Kansallisgalleriasta löydät Ateneumin, Kiasman ja Sinebrychoffin taidemuseon kokoelmat netistä. Paljon mielenkiintoista tutkittavaa. <http://kokoelmat.fng.fi/app>
- Kansallisbiografiasta löydät tietoa merkittävistä suomalaisista. <http://www.kansallisbiografia.fi/>
- Project Gutenbergiltä voit ladata paljon kirjoja luettavaksi vaikka omalla puhelimellasi. Hakusanalla ”finnish” löydät suomenkieliset kirjat. <https://www.gutenberg.org/>
- Project Lönnrotilta löydät vanhaa kotimaista kirjallisuutta zip-tiedostoina. <http://www.lonnrot.net/>
- Wikipediastakin löydät paljon tietoa, mutta sitä käyttäessäsi ole aina lähdekriittinen ja katso mihin lähteisiin artikkelin tiedot perustuvat. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Etusivu>

Antero Varelius

- Syntyi 14. heinäkuuta 1821 Tyrvällä.
- Opiskeli Porin triviaalikoulussa 24.8.1837 – 14.6.1841 ja Turun lukiossa 17.6.1841 – 8.6.1843. Pääsi ylioppilaaksi Helsingissä 12.10.1843. Filosofian maisteriksi hän valmistui 22.6.1847. Vihittiin papiksi Turun hiippakuntaan Porvoossa 28.6.1848.
- Oli naimisissa vuodesta 1848 Fredrika Lovisa Natalia von Schantzin kanssa, joka kuoli vuonna 1911.
- Toimi Sasslinin koulun opettajana ja saarnaajana Hämeenkyrössä vuodesta 1848. Sen jälkeen hän työskenteli Tyrvään kirkkoherran apulaisena vuodesta 1850. Varsinais-Suomessa hän toimi Uskelan pitäjänapulaisena vuodesta 1852, Perttelin kappalaisena vuodesta 1855 ja varapastorina vuodesta 1856. Maarian pitäjänapulaisena hän aloitti vuonna 1860. Loimaan kirkkoherrana hän toimi vuodesta 1869, kunnes erosi korkean iän takia vuonna 1900.
- Varelius oli Turun tuomiokapitulin jäsen vuosina 1870–73, 1876 ja 1879–88. Rovastina hän toimi 1873 ja valtiopäivämiehenä vuosina 1877–78.
- Hän oli suomenkielinen tietokirjailija, mutta kirjoitti myös kaunokirjallisia teoksia.
- Varelius kuoli 16. tammikuuta 1904 Loimaalla.
- Lue Vareliuksesta lisää Kansallisbiografiasta <http://www.kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/2855>

Lapsuus

- Varelius syntyi vuonna 1821 Tyrvään Varilan kylän Sepän taloon, talonpoikaiseen perheeseen, vanhempiensa kymmenenneksi lapseksi. Hän sai kasteessa nimen Anders. Hän käytti elämänsä aikana useita eri nimiä, kuten Antti Matinpöika, Sepän Antti, Andreas Sebell, Antero Warelius ja lopuksi muotoa Antero Varelius.
- Hänen kotitalonsa sijaitsi paikalla, jossa toimi 2010-luvulle asti Raholan päiväkotii. Vareliuksen aikaan rakennukset sijaitsivat perinteiseen tapaan neliön muodossa. Niistä ei ole enää jäljellä kuin kivijalkoja.
- Hänen isänsä kuoli kun hän oli vasta 5-vuotias ja hänen äitinsä meni uusiin naimisiin muutamaa vuotta myöhemmin. Isäpuoli laittoi pojan jo varhain raskaaseen työhön, mikä sai Anteron haaveilemaan koulun käynnistä ja myöhemmin papin urasta.
- Varelius teki monia talon töitä, mutta lisäksi hän tienasi muutaman lantin hoitamalla veljensä tupakkamaata ja paimentamalla perheensä kuttuja.
- Varelius sairasti astmaa, minkä vuoksi fyysisen työn tekeminen oli hänelle raskasta.

Antero Vareliuksen lapsuudenkoti,
kuva Sastamalan seudun museo

Lapsuus

Tutki ja pohdi, miltä Vareliuksen lapsuudessa näytti, miten lapset pukeutuivat ja millainen Vareliuksen lapsuudenkoti mahtoi olla. Tee esitys, joka kuvaa Vareliuksen lapsuutta.

- Lasten pukeutuminen 1800-luvulla vaihteli perheen varallisuudesta riippuen. Useimmiten sekä kankaat että vaatteet olivat kotona tehtyjä ja niihin jätettiin ”kasvunvaraa”. Nämä kuvat eivät liity Vareliukseen, mutta niistä voi tutkia aikakauden lasten vaatteita.
https://www.finna.fi/Search/Results?filter%5B%5D=online_boolean%3A%22%22&lookfor=vaatteet+lapsuudet+1800&type=Subject&view=grid
- Akseli Gallen-Kallelan maalaus Poika ja varis Kansallisgallerian kokoelmassa
http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fkansallisgalleria.fi%2F%2FTeos_767811A0-D2C4-429B-8E1F-83FD6323A003
- Kokeile löytää Finnasta www.finna.fi omilla hakusanoilla ja -rajauksilla kuvia esineistä tai huonekaluista, jotka olisivat voineet olla käytössä 1800-luvun alkupuolella maalaistalossa.

Opiskelu

- Antero oppi lukemaan jo lapsena. Rippikoulun hän kävi kuitenkin kahteen kertaan välttääkseen vielä toisenakin kesänä varsinaisen työnteon.
- Hän sairasti astmaa, mikä esti häntä tekemästä fyysistä työtä, joten hänen äitinsä alkoi puuhata häntä koulutielle. Hankkeelle naurettiin, sillä varojen puute katsottiin esteeksi ja lisäksi kouluun päästäkseen oli osattava ruotsia, sillä suomeksi opetusta ei ollut saatavilla. Antero siis opetteli itsekseen paimenessa ollessaan vanhasta ruotsinkielisestä aapisesta kieltä. Apua hän sai aluksi eräältä vaivaisukolta ja kerjäläispojalta, myöhemmin pitäjänapulaiselta.
- Lopulta Antero aloitti opiskelun 1837 Porin triviaalikoulussa. Siellä oli kova kuri ja opiskelu alkoi joka aamu kello kuusi lauluharjoituksilla ja jatkui seitsemältä latinan opiskelulla. Yhdessä koulusalissa oli 200 oppilasta. Vareliuksen isäpuoli oli asettanut opiskelulle ehdoksi, ettei poika tarvitsisi perheeltään rahallista tukea. Niinpä hänellä ei ollut varaa kuin yhteen kuivattuun leipään päivässä, joten hän näki opiskelunsa alkutaipaleella myös nälkää. Myöhemmin hänen elinolonsa paranivat. Hän sai triviaalikoulun päätökseen 1841.
- Varelius pääsi jatkamaan opintojaan Turun kymnaasissa, eli lukiossa. Siellä opiskelunsa ajan hän toimi samalla kotiopettajana merikapteeni F. V. Hjeltin perheessä, joten taloudellisesti hän pärjäsi paremmin kuin Porin aikana. Vuonna 1843 hän pääsi ylioppilaaksi arvosanalla laudatur.
- Samana vuonna Varelius kirjoittautui Helsingin yliopistoon. Hän valmistui filosofian kandidaatiksi kesäkuussa 1846. Yliopistoaikana heräsi hänen ja tovereidensa kiinnostus suomen kielen asian ajamiseen. Hän jatkoi opintojaan ja vuonna 1847 hän valmistui maisteriksi.
- Hän suoritti papintutkinnon kolmessa kuukaudessa ja hänet vihittiin papiksi 28.6.1848.

Opiskelu

Tutki, mitä tietoa löydät kouluista, joita Antero Varelius kävi. Pohdi, miten sen aikainen koulunkäynti eroaa nykyisestä.
Tee esitys, joka kuvaa Vareliuksen opiskelutaivalta.

-
- Tietoa Porin triviaalikoulusta https://fi.wikipedia.org/wiki/Porin_triviaalikoulu sekä triviaalikouluista ja koulutusjärjestelmästä yleensä <https://fi.wikipedia.org/wiki/Triviaalikoulu>.
 - Tietoa Turun kimnaasista <https://www.turku.fi/vanha-suurtori/alueen-historia/katedraalikoulu> ja merikapteeni Hjeltin talosta <https://www.turku.fi/vanha-suurtori/alueen-historia/hjeltintalo>, sekä Turun Vanhasta suurtorista, jolla molemmat sijaitsevat https://fi.wikipedia.org/wiki/Vanha_Suurtori.
 - Tietoa Keisarillisesta Aleksanterin yliopistosta Helsingissä http://www.museo.helsinki.fi/yliopiston_historia/keisarillinen_aleksanterin_yliopisto.htm.
 - Google Maps Street View:n avulla pääset kävelemään Turun Vanhalle Suurtorille ja Helsingin Senaatintorille <https://www.google.fi/maps>. Kuvittele, miltä niissä näytti 1800-luvulla, ja kokeile, löydätkö paikoista vanhoja valokuvia Finnasta <https://www.finna.fi/>.

Perhe

- Fredrika Lovisa Natalia von Schantz oli aatelisneito ja kapteenintytär, johon Antero Varelius rakastui nuorena viedessään puolukoita tämän kotiin vuonna 1843. Seurustelu alempi- ja ylempisäätyisen välillä oli tuolloin kuitenkin mahdotonta. Varelius ei kuitenkaan unohtanut Nataliaa.
- Vareliuksen sitkeä opiskelu poisti säätyesteen nuorten avioliitolta. Heidät vihittiin 28.12.1848 morsiamen kotona.
- Esikoinen, tytär Suoma Lovisa syntyi 15.10.1849.
- Perheeseen syntyi 30.10.1850 poika Väinö, mutta hän kuoli neljän kuukauden ikäisenä. Hänet on haudattu Tyrvään Pyhän Olavin kirkon kalmistoon.
- Natalia ja Antero kasvattivat lisäksi ainakin kolme ottolasta.

Kuva: Finna

Perhe

Tee esitys Antero Vareliuksen perheestä.

- K.J. Gummerruksen ”Ylhäiset ja alhaiset” -näytelmän sanotaan saaneen innoituksensa Anteron ja Natalian rakkaustarinasta. Digitaalisena sen löydät täältä <http://www.gutenberg.org/ebooks/14214>.
- Kun Vareliusta vihittiin maisteriksi, Natalia ei päässyt paikalle. Sen sijaan hän kunnioitti Anteron juhlapäivää kiipeämällä puutarhansa korkeimmalle paikalle, kukkaseppelä päässään ja pukeutuneena parhaimpiinsa.
- Kirjeissään puolisolleen Varelius puhutteli Nataliaa hellästi omaksi Ämmäkseen tai Akakseen. Esimerkiksi vuonna 1856 hän kirjoitti matkoilla olevalle Natalialle: ”Rakas ämmäni! Ei minulla mitään asiaa ole eikä uusiakaan ilmoitettavina; mutta kirjoitan kuitenkin, että tiedät äijäs elävän ja voivan jotenkin hyvin pässinkarsinassa...”.
- Natalia tunnettiin vieraanvaraisena ja lämminsydämisenä pappilan emäntänä.
- Tytär Suoma oli naimisissa kruununvouti Selinin kanssa ja heillä oli kaksi lasta, Anders ja Lahja. Vareliusta kutsuttiin ilmeisesti aluksi muffaksi, mutta hän ei pitänyt siitä vaan olisi halunnut tulla kutsutuksi papaksi tai taataksi. Hän kirjoitti aiheesta Natalialle: ”jos ehdotus ei saa kannatusta kuin kirkonkokouksissa, säilyttäköön tilanne entisellään.” Siitä lähtien häntä kutsuttiin muffa-taataksi.

Ammatillinen toiminta

- Varelius ehti olla monessa mukana ammatillisella urallaan, mutta yhdistävinä teemoina kaikessa hänen toiminnassaan olivat suomen kielen aseman parantaminen ja kansan valistaminen.
- Alla olevista linkeistä pääset tutustumaan Vareliuksen ammatillisen toiminnan eri osa-alueisiin.

[Opettaja](#)

[Pappi](#)

[Historioitsija
ja
kansantieteilijä](#)

[Fennomaani
ja kirjailija](#)

[Luonnon-
tieteilijä](#)

Vanhuus

- Vareliuksen aikana papistolle ei ollut määrätty eläkeikää, vaan he olivat virassaan kuolemaansa saakka. Varelius ei pitänyt siitä, että alaiset joutuivat hoitamaan hänen työnsä ja olisi halunnut jäädä eläkkeelle. Vaimo kuitenkin vastusti eläkkeelle jäämistä, koska se olisi merkinnyt muuttoa.
- Lopulta Natalia kuitenkin myöntyi ja he ostivat Hirvikoskelta Vainiolan huvilan, jolle Varelius antoi nimen Lepola. Lepolan talossa teetettiin iso remontti parin muuttaessa sinne. Tämän jälkeen he saivat viettää leppoisia eläkepäiviä noin kolmen ja puolen vuoden ajan.
- Antero Varelius kuoli 16.1.1904 Loimaalla 82-vuotiaana. Hänet haudattiin Loimaan hautausmaalle. Eläessään hän vastusti hautapaikkojen eriarvoista hinnoittelua, joten hänen oma hautansa sijaitsee hänen tahtonsa mukaisesti kirkon vähäarvoisemmalla pohjoisella seinustalla, neljän kuusen muodostamassa neliössä.
- Hänen vaimonsa Natalia eli Lepolassa Suoma-tyttären kanssa vielä vuoteen 1911, jolloin hänkin kuoli.

Vanhuus

Tee esitys Vareliuksen eläkkeelle jäämisestä ja viimeisistä vuosista.

- Varelius kirjoitti muistelmiinsa 11.9.1899 töistään: ”ruumiin ja sielun voimani vähentyessä, käyneet yhä raskaammiksi, toisinaan ylöllistä ponnistusta vaativiksi, ja olin siis halunnut eroa pastorinvirasta, mutta vaimoni oli aina, tämän asian tultua puheiksi, pitänyt pappilasta lähtemistä koko maallisen onnensa loppuna ja sanonut itkevänsä joka päivä, jos Turkuun tahi muualle muuttaisimme...”
- Kun päätös muuttamisesta oli tehty, pidettiin kirkolliskokous, jossa päätettiin mitkä Vareliuksen teettämistä pappilan kiinteistöistä ja korjaustöistä lunastetaan. Pappilan seinäpaperit ja niiden alla olevat asfalttipaperit sekä kattopaperit lunastettiin 20 markasta. Myös kyökin hellakamina lunastettiin, mutta Vareliuksen rakennuttamia saunaa ja tallirakennusta kirkolliskokous ei katsonut tarpeelliseksi lunastaa. Se tarkoitti sitä, että Varelius ei saanut niistä mitään korvausta, mikä harmitti häntä.
- Suoma-tytär muutti Lepolaan vanhempiensa luokse alkuvuodesta 1901 miehensä kuoleman jälkeen.

Kuva: Finna

Varelius opettajana

- Valmistuttuaan maisteriksi 1847, Varelius suunnitteli kirjoittavansa väitöskirjan, joka olisi käsitellyt suomen kielen oikeinkirjoitusta. Suunnitelma kuitenkin kariutui, sillä naimisiin aikova Varelius tarvitsi säännöllisen toimeentulon. Hän suoritti papin tutkinnon kolmessa kuukaudessa keväällä 1848.
- Vareliuksen ensimmäinen toimipaikka oli vastaperustettu Jumesniemen koulu-kirkko Hämeenkyrössä. Sitä eivät olleet perustaneet viranomaiset, vaan paikallinen talollinen Adam Sasslin. Papin tehtäviin kuului pitää jumalanpalvelus joka toinen sunnuntai ja lisäksi tarjota opetusta rahvaan lapsille huhtikuusta lokakuuhun. Palkaksi pappi sai neljä kolehtia vuodessa.
- Hämeenkyrön Jumesniemessä toimivaan Sasslinin kouluun pääsivät vähävaraiset lapset, sekä tytöt että pojat. Varakkaampien lapsia huolitettiin, jos tilaa oli.
- Opetusta annettiin tavaamisessa ja sisäluvussa. Kirjoitusta opeteltiin ensin hietaan, sitten kivitalulle ja viimeiseksi paperille. Kirjoitus oli vapaaehtoinen ja myös maksullinen aine, mutta siihen osallistui 90% oppilaista. Myös laskento oli vapaaehtoinen aine.
- Vareliuksen laatimissa säännöissä todettiin kurituksesta, että sen ”sovittaa opettaja sekä syyn että lapsen iän ja luonnon mukaan”. Tavallisimpia olivat häpeämään laittaminen tai jälki-istunto. Fyysisitä rangaistuksista ainoastaan vitsoista punotulla koulupatukalla kämmeneen tai housujen päälle lyöminen oli sallittu. Kaikki muu väkivalta tukistamista ja torasanoja myöten oli kielletty.
- Koulukirjoina toimivat ”Enon opetuksia luonnon asioista” ja ”Uusi aapinen”, joka oli painettu Virossa 1848. Varelius laati myös laskuopin kirjan ”Tekemistö Waltointen Lasku-tapulain myötä”, joka valmistui jo 1851, mutta julkaistiin vasta 1859. Julkaiseminen viivästyi ilmeisesti koska sekä käsikirjoitus, että kirjapaino tuhoutuivat Porin palossa vuonna 1852. Lisäksi keisarilliset kielisäännökset estivät muun kuin hengellisen tai taloudellisen kirjallisuuden julkaisemisen suomen kielellä.
- Olot Jumesniemellä olivat vaatimattomat nuorelle perheelle, eikä palkka riittänyt kattamaan kuluja. Kirjoitustyöhönkään ei jäänyt aikaa niin paljon kuin Varelius olisi halunnut, joten he muuttivat Tyrvälle vuonna 1850, jossa Varelius aloitti kirkkoherran apulaisena.

Varelius opettajana

- Tietoa koulu-kirkosta https://fi.wikipedia.org/wiki/Jumesniemen_kirkko-koulu .
- Kuva Hämeenkyrön kotiseutumuseoon talletetuista huonekaluista, joista saarnatuoli Sasslinin koulu-kirkosta. Lue gr-koodi puhelimesi lukijalla.
- Vareliuksen kirjoittaman ”Enon opetuksia luonnon asioista” löydät näköispainoksena täältä http://www.childrenslibrary.org/icdl/SaveBook?bookid=wrlennp_00070011&lang=Finnish&ilang=English

Varelius pappina

- Varelius toimi uransa aikana pappina Tyrvällä, Uskelassa, Perttelissä, Maariassa ja viimeiseksi vuosina 1869–1900 Loimaan kirkkoherrana.
- Vareliuksen usko oli hyvin maanläheistä eikä hän erottunut teologisella ajattelullaan. Hän pyrki saarnoissaan selittämään asiat niin, että kansa ne tajuaisi.
- Suomalaisuuden asia oli Vareliuksen sydäntä lähellä myös pappina, mikä näkyi hänen saarnoissaan. Lisäksi hän pyrki aina edistämään kansan luku- ja kirjoitustaitoa. Varelius sai tehtäväkseen myös tehdä Uuden Testamentin suomennokseen parannuksia, kun siitä otettiin uusi painos vuonna 1862.
- Varelius paheksui liiallista alkoholinkäyttöä, mutta hyväksyi kohtuuden. Hän myös kritisoi kaikenlaista ”yletöntä uljautta”, jolla hän tarkoitti niin ulkomaisten ruokien ja juomien, kuin tarpeettoman hienojen vaatteidenkin käyttöä. Se ei hänen mielestään edistänyt suomalaisuuden asiaa.
- Varelius oli myös Turun tuomiokapitulin jäsen vuosina 1870–1873, 1876 ja 1879–1888.
- Valtiopäivämiehenä hän toimi pappissäädyn edustajana vuosina 1877–1878.

Varelius pappina

Tee esitys Vareliuksen papinurasta tai jostakin sen vaiheesta. Käytä apunasi arkistolähteitä.

-
- Varelius asui Loimaan kirkkoherrana pappilassa, josta löytyy tietoa täältä http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4618
 - Kuva Loimaan kappalaisen, eli Vareliuksen alaisen virkatalosta <https://www.finna.fi/Record/musketti.M012:HK18971028:1a> ja sen pohjapiirustus <https://www.finna.fi/Record/musketti.M012:HK18971028:1b>
 - Kuva Säätytalon papiston salista <https://www.finna.fi/Record/musketti.M012:HK10000:5587> ja pappisäädyn istuntosalista vuoden 1888 valtiopäivillä <https://www.finna.fi/Record/musketti.M012:HK10000:4360>
 - Kuva Turun tuomiokapitulin istuntosalista <https://www.finna.fi/Record/musketti.M012:HK19150301:5>

Varelius historioitsijana ja kansantieteilijänä

- ”Kertomus Tyrvään pitäjästä 1853” ilmestyi vuonna 1855. Esikuvina sille toimivat jo vuonna 1795 laadittu Huittisten pitäjänkertomus, sekä 1851 ilmestynyt Vareliuksen ystävän [Yrjö Koskisen](#) kirjoittama Hämeenkyrön pitäjänkertomus.
- Kirja oli osa yleisiä kansallisia tavoitteita, joiden kautta pyrittiin tuottamaan tietoa maan eri osista. Kirja käsitteli paitsi seudun historiaa, myös maantiedettä, kasveja, eläimiä sekä elinkeinoja ja ihmisiä.
- Kirjan laatimiseen on käytetty lukuisia eri lähteitä ja tuon aikakauden menetelmillä tiedon hankkimiseen on käytetty paljon aikaa ja vaivaa. Apua Varelius sai kirjeiden välityksellä Sven Gabriel Elmgreniltä.
- Vareliuksen kirja joutui läpikäymään sensuurin, kuten kaikki muukin tuohon aikaan julkaistu kirjallisuus. Hän kirjoitti teoksensa viipymisestä: ”Minua pitäisi imarrella se, että vaatimaton opukseni katsotaan arvolliseksi kulkemaan niin monien ja korkea-arvoisten käsien kautta. On myös ilahduttavaa, että vain muutamia käsikirjoituksen kappaleita on havaittu kelvottomiksi. – Sensuurillahan on valta pyyhkiä pois kaikki, mutta jos se ei ole niin tehnyt, olen kiitollinen.”
- Lopputulos oli erittäin onnistunut. Tutkija Tapio Horila on kirjoittanut, että: ”Sillä ei ole arvoasemaa vain Vareliuksen omassa tuotannossa, vaan se on omaperäisimpiä, asiallisesti painavampia ja tyyliältään korkeatasoisimpia teoksia koko meidän 1800-luvun keskivaiheen suomenkielisessä kirjallisuudessamme.”
- Vareliuksella oli muitakin kansantieteellisiä tutkimusprojekteja. Esimerkiksi 1847 hän teki pitkän tutkimusmatkan Suomessa, jonka tarkoituksena oli selvittää maamme kieli- ja kansallisuusrajat. Tämän tuloksena julkaistiin kirja ensin ruotsiksi ja saksaksi ja vasta 1985 suomeksi. Kirjan nimi oli ”Suomen kansaa, Kansantieteellisiä havaintoja suurruhtinaskunnan alueelta”.

Varelius historioitsijana ja kansantieteilijänä

Tee esitys, joka kuvaa Vareliuksen työtä historioitsijana ja kansantieteilijänä.

Tutustu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan ja pohdi sen merkitystä maamme kulttuurin kehityksessä.

- Aloitteentekijöinä historiahankkeessa olivat Helsingin yliopiston historian professori Gabriel Rein https://fi.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Rein ja venäjänkielen lehtori Matthias Akiander https://fi.wikipedia.org/wiki/Matthias_Akiander.
- Yhdistävänä tekijänä oli Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Se on 1831 perustettu yhdistys, joka toimii yhä. Tutustu seuraan ja sen tekemään työhön <http://www.finlit.fi/fi/suomalaisen-kirjallisuuden-seura> ja https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomalaisen_Kirjallisuuden_Seura.
- ”Kertomus Tyrvään pitäjästä 1853” oli suuri työ ja käytännön apua Varelius sai Sven Gabriel Elmgreniltä <http://www.kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3220>
- ”Kertomus Tyrvään pitäjästä 1853” löytyy digitoituna Kansalliskirjaston kokoelmasta http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus_Tyrvaan_pitajasta_1853_kartan_kanssa.pdf?sequence=1

Varelius fennomaanina ja kirjailijana

”Suloinen on suomen kieli, / kaunis kansan puheenparsi, / joka käypi keviästi /pulskiasti puhtahasti; /
Niin kuin Väinämöisen veisu, / Visertävän linnun laulu.”

Vareliuksen 10. teesi 20.5.1841

- Varelius oli jo lukioaikanaan innostunut suomen kielen aseman edistämisestä ja hän julkaisi 20.5.1841 12 kappaletta asiaa käsittelevää teesiä.
- J. V. Snellman oli 1844 Saima-lehdessään peräänkuuluttanut kansallisaatetta. Tämä toimi alkusysäyksenä fennomaaniselle liikehdinnälle.
- Opiskellessaan yliopistossa Helsingissä Vareliuksella oli monta samanhenkistä toveria, joista osan kanssa hän oli perustamassa Suometar-lehteä. Varelius myöskin suunnitteli väitöskirjan tekemisestä suomen kielen oikeinkirjoituksesta, mutta se jäi haaveeksi.
- Varelius kirjoitti useita kirjoja suomen kielellä ja oli perustamassa kirjastoja edistääkseen kansan lukuharrastusta. Erityisesti hän ansioitui tietokirjailijana, mutta kirjoitti myös joitain kaunokirjallisia teoksia ja runoja. Suomen tietokirjailijat ry jakaa nykyään vuosittain Varelius-palkinnon ansioituneelle tietokirjailijalle.
- Vareliuksen toimiessa Maarian kappalaisena, toimi hänen pappilansa Taskula merkittävänä suomalaisuusmiesten kohtaamispaikkana. Elias Lönnrot, Yrjö Koskinen ja J. Granlund olivat säännöllisiä vieraita.
- Vuonna 1866 Varelius alkoi kirjoittaa sukunimensä yksinkertaisella V:llä suomalaisuuseleenä, sitä ennen hän käytti muotoa Warelius.
- Varelius osallistui ystävänsä Elias Lönnrotin sanakirjatyöhön merkittävällä panoksella. Suomalais-Ruotsalainen sisälsi kaikkiaan noin 200 000 sanaa, joista Varelius oli koonnut noin 37 200 sanaa.
- Vareliuksen kieleemme tuomia sanoja ovat mm. *arkisto, huutomerkki, ilmakehä, itsekäs, kansantiede, keitin, kiertotähti, kimmo, kimmainen, kokoelma, käsiala, lahjoitusmaat, luontua, maapallo, maksuaika, näytelmä, ote (pöytäkirjasta), Ranska, ravintola, salamyhkäinen, seuranäytelmä, suomikiikkoinen, syvämielinen, säteillä, taistelu, teollinen, turhanpäiväisyys, tähdistö, valloitusretki, valtaneuvos, varuste, ylänkö, asfaltti, aukko, muodostuma, savikivi, asianmukainen, entisyys, hajamielinen, jublamenot, jäsenistö, kansalaisuus, kansallisuus, kasvitarha, katolilainen, keittola, keskeneräinen, keskimääräinen, kimmoisuus, maatila, myötämieleinen, nimistö, parhaimmisto, ranskalainen, seurustelu, tiedeakatemia, tilaaja, täysistunto, vaateliias, vartalo ja veistokuva.*

Varelius fennomaanina ja kirjailijana

Lue fennomaniasta aatteena ja siinä vaikuttaneista henkilöistä. Millaista työtä Varelius teki elämänsä aikana kotimaansa hyväksi? Tee esitys joko Vareliuksesta, tai fennomaniasta yleensä.

-
- Lue fennomaniasta
<http://neba.finlit.fi/oppimateriaali/kielijaidentiteetti/main.php?target=fennomania>
 - Lue J. V. Snellmanista
<http://www.kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/3639>
 - Tietoa Elias Lönnrotista Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran sivuilta
<http://www.finlit.fi/fi/tietopakettit/elias-lonnrot-0>
 - Lönnrotin Vareliukselle lähettämiä kirjeitä.
<http://lonnrot.finlit.fi/omeka/items/browse?collection=15>
 - Kansallisbiografiasta löydät lisää tietoa eri henkilöistä.
<http://www.kansallisbiografia.fi/>

Varelius luonnontieteilijänä

”Sille joka täyttää saatua oppia hyväksensä, on vähä parempi, kuin ilman, ja sitten sitä parempi, mitä enempi. Keskenräiseksi jää kuitenkin aina ihmisen taito, eikä oppineinkaan vielä ole Luonnon tutkinnon päähän pääsnyt. Siis mahdamme vain pyrkiä eteenpäin, kukin tilansa ja kuntonsa mukaan...”

Varelius: Enon opetuksia luonnon asioista

- Vareliuksen aikana havaintojen tekeminen omasta ympäristöstä oli hyvin luontaista, sillä paikallisen ruuantuotannon onnistuminen oli keskeistä niillekin, jotka eivät itse viljelleet. Vareliuksen kiinnostus luontoa kohtaan ulottui kuitenkin tätäkin syvemmälle.
- Varelius ei itse tehnyt varsinaista luonnontieteellistä tutkimusta, vaan tuotti muiden tutkimuksista suomenkielistä tietokirjallisuutta kansan saataville.
- ”Kertomus Tyrvään pitäjästä 1853” sisältää yksityiskohtaisen kuvauksen paikkakunnan maantieteellisistä piirteistä, kasvillisuudesta ja eläimistä.
- Varelius oli myös erittäin kiinnostunut geologiasta. Hän loi kielemme geologista sanastoa, kuten *asfaltti*, *aukko*, *muodostuma* ja *savikivi*.
- Vareliuksen kirjoittamat Enon opetukset 1 ja 2 olivat yksiä ensimmäisiä suomenkielisiä luonnontieteellisiä oppikirjoja. Niissä keskustelevat Eno ja veljenpoika Jusu luonnonilmiöistä, muun muassa ”liekkeestä” eli sähköstä.

Varelius luonnontieteilijänä

Tutustu vanhoihin koulukirjoihin ja vertaile niitä toisiinsa. Suunnittele koulutunti niiden sisältämien oppien pohjalta.

-
- Topeliuksen Maamme-kirjaa on käytetty kouluissa maantiedon ja historian opetukseen. Topelius, Zachris ; Bäckvall, Joh, kääntäjä, 1876: Maamme kirja: lukukirja alimmaisille oppilaitoksille Suomessa. Toinen jakso <http://s1.doria.fi/helmi/bk/1800/fem19980049/>.
 - Varelius 1855, 1856: Enon opetuksia luonnon asioista http://kaino.kotus.fi/korpus/1800/meta/varelius/varelius_coll_rdf.xml
 - Hallstén, Alexander Gustaf Julius ; Cannelin, Gustaf Lillja 1859: Suomenmaan maan-tieto <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2010-00002387> .
 - Wilén 1871: Suomen maan-opas: kansakouluille : lyhyesti kerrottu <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2010-00000012>.

Sastamalan kirkot ja kirkkomaisema

Tutustu Sastamalan kirkkoihin ja kirkkomaisemaan. Mitä rakennustyyliä kirkot edustavat? Millaisiin maisemiin ne ovat sijoittuneet? Kirkkoilla on ollut aikanaan paljon valtaa ja niiden sijainti ja näkyvyys on ollut merkityksellistä: kirkosta on näkynyt seurakunta ja toisaalta vaikutusvaltaisimmista taloista on näkynyt kirkkoon. Kaikkein vanhimpia kirkkoja on saatettu sijoittaa kristinuskoa edeltäneille pyhille paikoille. Monilta kirkkomailta on tehty arkeologisia löytöjä. Tutustu oman paikkakuntasi sakraalimaisemaan eli pyhään maisemaan.

-
- Tyrvään Pyhän Olavin kirkko
 - <http://www.pyhaolavi.fi/historia.shtml>
 - Tyrvään vanhan kirkon maisema http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1965
 - Wanha-harsun sivuilta löydät lisää mielenkiintoista tietoa <http://www.wanhaharsu.com/page.php?id=42>
 - Sastamalan Pyhän Marian kirkko
 - Sastamalan kirkkomaisema http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1966
 - Wanha-Harsun sivuilla kerrotaan paikallisista kirkkoista <http://www.wanhaharsu.com/page.php?id=31>
 - Tyrvään kirkko
 - <http://www.sastamalanseurakunta.fi/kirkot-ja-tilat/kirkot/tyrvaan-kirkko>
 - http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2273
 - Wanha-Harsun sivut <http://www.wanhaharsu.com/page.php?id=137>
 - Tutustu myös muihin Sastamalan kirkkoihin seurakunnan sivujen kautta <http://www.sastamalanseurakunta.fi/kirkot-ja-tilat/kirkot> ja etsi niistä lisätietoa netistä.
 - Suomen kirkkoarkkitehtuurista Wikipediassa https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_kirkkoarkkitehtuuri .
 - Taidehistorian sanastosta (Valkeapää, Leena; Salmela, Ulla; Bonelius, Elina) löydät selityksiä rakennustyylien kuvauksissa käytetyille termeille <http://urn.fi/URN:ISBN:951-34-0991-0> .

Vuodenkierto ja viljelytyöt

Maatalous oli pääelinkeino vielä koko 1800-luvun ajan etenkin maaseudulla. Epäonnistuminen viljelytyöissä merkitsi usein nälkää seuraavana talvena. Siksi säätä seurattiin tarkkaan. Lue Vareliuksen kuvauksia vuoden kierrosta ja viljelytyöistä. Tee niiden pohjalta esitys aikakauden elinkeinoista.

- Vareliuksen ”Kertomus Tyrvään pitäjältä 1853” löytyy digitoituna Kansalliskirjaston kokoelmasta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2010-00003055> ja tarkemmin http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus_Tyrvaan_pitajasta_1853_kartan_kanssa.pdf?sequence=1
 - Kuvaus vuoden kierrosta ja säistä s. 13–17
 - Kuvaus viljelyssä olleista kasveista s. 24–25
 - Kuvaus peltoviljelystä ja eläinten pidosta s. 45–59

[Kuva: Finna](#)

Asuinrakennukset ja kylämaisema

Tutustu pitäjänkartan perusteella laadittuun Toivolan virtuaalikylään Päijät-Hämeestä. Se on ajoitettu 1700-luvulle, mutta tuohon aikaan muutokset olivat yleensä hitaita ja siitä voi saada suuntaviivoja myös siihen miten 1800-luvulla elettiin. Tutki sen jälkeen Tyrvään pitäjänkarttaa ja pohdi, miltä täällä mahtoi näyttää tuohon aikaan. Huomaa, että Toivolan kylä edustaa vanhaa ryhmäkylää. Tutki miten rakennukset sijoittuivat Tyrvällä.

- Tietoa Toivolan virtuaalikylästä <http://virtuaalitoivola.jyu.fi/index.html> ja itse kylä <http://virtuaalitoivola.jyu.fi/3d.html>
- Tyrvään pitäjänkartta <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24966/lantmat.lev.%201850%20nr%20199%20tyrvaa%20kk.jpg> Kartasta saa hieman käsitystä, miltä Tyrvällä näytti 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa. Karttaan on merkitty kirkot, tiet, talot nimineen, sekä paikkojen nimiä. Sieltä löytyy myös paikannimi Warila, jossa Antero syntyi ja jonka mukaan hän myöhemmin otti sukunimen itselleen.
- Lue maanjakotoimituksista ja niiden vaikutuksista kyläkuvaan <http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanjaot/uusjako.htm>
- Lue Vareliuksen kuvaus paikallisista rakennustavoista s. 38–42 http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus_Tyrvaan_pitajasta_1853_kartan_kanssa.pdf?sequence=1
- Etsi Finnasta kuvia umpipihoista <https://www.finna.fi/> .
- Akseli Gallen-Kallelan maalaus Kylämaisema lampaineen Kansallisgallerian kokoelmassa http://kokoelmat.fng.fi/app?lang=fi&si=http%3A%2F%2Fkansallisgalleria.fi%2FE42_Object_Identifier%2FA_II_1133

Ihmiset ja elämä Tyrväällä 1800-luvulla

Valitse Vareliuksen ajalta aihe, josta luet lisää hänen kirjastaan ”Kertomus Tyrvään pitäjästä 1853”. Etsi Finnan avulla lisää tietoa ja kuvia ja tee esitys valitsemastasi aiheesta. Sen jälkeen havainnoi omaa aikaasi ja tee esitys valitsemastasi aiheesta samaan tapaan.

-
- ”Kertomus Tyrvään pitäjästä 1853”
[http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus Tyrvaan pitajasta 1853 kartan kanssa.pdf?sequence=1](http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus_Tyrvaan_pitajasta_1853_kartan_kanssa.pdf?sequence=1)
 - Työnteon ja arkielämän muoto s. 82–88
 - Tavat erinäisissä tiloissa s. 88–99
 - Leikit s. 99–100
 - Ravinto s. 100–103
 - Vaatteet s. 103–105
 - Etsi Finnasta lisätietoa. Mieti omia hakusanoja, käytä aika- ja aineistorajauksia. Voit hakea myös paikannimillä. <https://www.finna.fi/>

Suometar-lehti

Tutustu linkkien kautta fennomaniaan ja Suometar-lehteen. Lue Antero Vareliuksesta lehtimiehenä. Tee esitys aiheesta ja pohdi Suometar-lehden ja sen taustalla vaikuttaneiden aatteiden merkitystä Suomen historiassa.

-
- Lue Wikipediasta tietoa fennomaniasta <https://fi.wikipedia.org/wiki/Fennomania> ja Suometar-lehdestä [https://fi.wikipedia.org/wiki/Suometar \(sanomalehti\)](https://fi.wikipedia.org/wiki/Suometar_(sanomalehti)) .
 - Lue Niilo Ikolan artikkeli Antero Vareliuksesta lehtimiehenä s. 85–105 <http://www.pori.fi/material/attachments/hallintokunnat/kirjasto/maakuntakirjasto/satakunta-sarja/5vVavY9bN/Satakuntasarja3.pdf>
 - Tutki Kansalliskirjaston kokoelmasta digitoituja Suometar-lehtiä (valitse lehtikenttään nimi Suometar) <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/search> . Löydätkö mitään kiinnostavaa?

Varelius näytelmäkirjailijana

Tutustukaa Vareliuksen ylioppilasnäytelmään ”Vekkulit ja kekkulit”. Tehkää siitä esitys tai vaihtoehtoisesti kuvitelkaa omaa tulevaa ylioppilaselämääne ja kirjoittakaa siitä pieni näytelmä.

- Varelius ei erottunut kaunokirjallisilla teksteillään, vaan ansioitui enemmän tietokirjailijana.
- Project Gutenberg on julkaissut Vareliuksen näytelmän Vekkulit ja kekkulit digitaalisessa muodossa. <http://www.gutenberg.org/ebooks/50168>
- Näytelmän roolihenkilöillä oli todelliset esikuvat Vareliuksen ystäväpiirissä. Palander on Palowiinus, Rindel Rinnustelain ja Waronen Varelius itse. Myös muille henkilöille on löydetty vastineita todellisuudesta. (Lähde: Kaasalainen Erkki: Antero Varelius. Kirjailija – Pappi – Suomalaisuusmies. Oy Tyrvään Sanomat, Vammala, 1988.)
- Finnasta voitte etsiä kuvia ylioppilaista ja heidän pukeutumisestaan eri aikoina www.finna.fi .

Tyrvään luonnonolot

Varelius kuvasi kirjassaan ”Kertomus Tyrvään pitäjstä 1853” tarkasti paikallisia luonnonoloja. Tutustu kuvauksiin ja mieti, mitä kaikkea uutta opit niiden kautta omasta kotipaikkakunnastasi. Tutki nykyajan tietolähteitä. Mieti, onko jokin muuttunut?

Tee esitys oman paikkakuntasi luonnonoloista.

- Lue Vareliuksen kuvaus Tyrvään maatieteellisistä ominaisuuksista s. 5–13, kasveista s. 17–24 ja eläimistä s. 25–29.
[http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus Tyrvaan pitajasta 1853 kartan kanssa.pdf?sequence=1](http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/101541/Kertomus_Tyrvaan_pitajasta_1853_kartan_kanssa.pdf?sequence=1)
- Kasvien ja eläimien nimissä on tapahtunut muutoksia, mutta vihjeitä siihen, mitkä lajit ovat kyseessä, saat tekemällä internet-haun suluissa mainitulla tieteellisellä nimellä.
- Vertaa Vareliuksen kirjan viimeiseltä sivulta löytyvää karttaa nykyisiin karttoihin. Karttoja löydät esimerkiksi Paikkatietoikkunasta <https://www.paikkatietoikkuna.fi/web/fi/kartta> . Karttatasot-välilehdeltä voit valita sinua kiinnostavaa tietoa karttaan ja Valitut tasot -välilehdellä voit raahaamalla muuttaa valitsemiesi tasojen järjestystä ja läpinäkyvyyttä. Ylimmäisenä oleva kartta näkyy päällimmäisenä ja peittää muut näkyvistä, ellet lisää siihen läpinäkyvyyttä muuttamalla näkyvyysprosenttia.

Enon opetukset

Tutustu Vareliuksen kirjaan ”Enon opetuksia luonnon asioista” ja tutki siitä jotain omasta mielestäsi mielenkiintoista teemaa. Vertaile kirjaa omiin oppikirjoihisi, ja siihen, mitä ne kertovat samoista asioista. Tee esitys, joka käsittelee valitsemaasi teemaa.

-
- Vareliuksen kirjoittaman ”Enon opetuksia luonnon asioista” löydät näköispainoksena täältä http://www.childrenslibrary.org/icdl/SaveBook?bookid=wrlennp_00070011&lang=Finnish&ilang=English
 - Hieman helppolukuisempänä löydät sen Kotimaisten kielten keskuksen digitoidusta Varelius-korpuksesta. Enon opetukset 1 http://kaino.kotus.fi/korpus/1800/meta/varelius/enonopetuksia1_1855_rdf.xml ja Enon opetukset 2 http://kaino.kotus.fi/korpus/1800/meta/varelius/enonopetuksia2_1856_rdf.xml
 - Molemmat osat voit löytää myös kirjastosta Tyrvään Sanomien vuonna 1987 kustantamana uusintapainoksena.

Anna palautetta!

Toivottavasti nautit matkasta Antero Vareliuksen maailmaan. Kokonaisuuden on tuottanut Suomalaisen kirjan museo Pukstaavi, Suomen Kirjainstituutti ja Sastamalan seudun museo. Sen toteutuksesta on vastannut Turun yliopiston maisemantutkimuksen opiskelija Liisa Jaakkola.

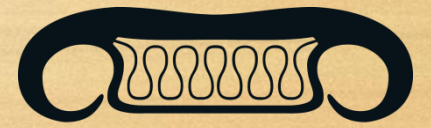
Lähetä palautetta tai kehittämisideoita museolehtorille:

sanna.asikainen@pukstaavi.fi.

SUOMALAISEN
KIRJAN
MUSEO

Pukstaavi,

Suomen Kirjainstituutti

SASTAMALAN SEUDUN MUSEO